

بررسی تلفات پستانداران درشت جثه در ایران طی سال‌های ۱۳۹۲ تا ۱۳۹۵

آریا شفائی پور^{۱*}، بهزاد فتحی نیا^۲

^۱ دانشیار گروه زیست‌شناسی دانشگاه یاسوج

^۲ استادیار گروه زیست‌شناسی دانشگاه یاسوج، aryashafa@gmail.com

چکیده

با بررسی مستندات موجود در ادارات کل محیط‌زیست استان‌ها، خبرگزاری‌ها، سایت‌های خبری تخصصی و مجلات، تلفات مستند بین مهروموم‌های ۱۳۹۲-۱۳۹۵ مربوط به گونه‌های گوشت‌خوار مانند خرس قهوه‌ای و پلنگ و جفت سمایی مانند کل و بز، قوچ و میش، مرال، شوکا، آهو، جبیر و گوزن زرد جمع‌آوری شد و آمارهای موردنظر دسته‌بندی و تجزیه و تحلیل شد. در طی این مهروموم‌ها، تعداد ۹۴ عدد پلنگ در کشور به طرق مختلف از بین رفته است. همچنین طی مهروموم‌های موردنظر، تعداد ۵۱ عدد خرس قهوه‌ای در کشور تلف شده‌اند و استان مازندران، بیشترین تلفات پلنگ و خرس را در کشور به خود اختصاص داده است. عامل اصلی تلفات پلنگ (۸۶/۱۷٪) و خرس (۷۴/۵٪)، شکار غیرمجاز توسط انسان بوده است و البته تعداد خیلی زیادی از خرس‌ها (۲۵/۴٪) در تصادف با خودرو کشته شده‌اند. همچنین طی این مهروموم‌ها، تعداد ۴۷۴ رأس کل و بز و ۴۷۲ عدد قوچ و میش به صورت غیرقانونی شکار شده است. به غیر از شکار، تعداد زیادی کل و بز و تعداد کمتری قوچ و میش به دلیل بیماری طاعون نشخوارکنندگان از بین رفته است. به جز در مورد پلنگ، بقیه تخلفات اکثراً در مناطق آزاد صورت گرفته است. در نهایت، با جمع‌بندی کلی آمارها، در طی مهروموم‌های موردنظر، در مجموع ۱۰۹۱ مورد تخلف در رابطه با گونه‌های موردبحث در کل کشور ثبت شده که بیشترین تخلفات، به ترتیب متعلق به استان‌های تهران، خراسان رضوی و اصفهان بود و اکثر آن‌ها در سال ۱۳۹۴ (۳۸۸ مورد تخلف) صورت گرفته است.

واژه‌های کلیدی: مناطق حفاظت‌شده چهارگانه، شکار، تلفات، ایران.

۱- مقدمه

حیات وحش یکی از شاخص‌های اصلی اکوسیستم‌ها و یکی از معیارهای مهم تنوع زیستی می‌باشد که حفظ آن مستلزم شناخت گونه‌ها، ارتباط آن‌ها با یکدیگر و با زیستگاهشان می‌باشد (Majnoonian, 1983). برخی از پستانداران با توجه به انگیزه بیشتری که برای شکار آن‌ها وجود دارد، در معرض خطر قرار دارند. عدم شناخت کافی از جانوران و اهمیت آن‌ها در حفظ تنوع زیستی و تأثیرات متقابلشان بر محیط، موجب شده تا در بسیاری از مناطق برخی از گونه‌های جانوری و زیستگاه موردنیازشان از بین رفته و حتی در بسیاری از مناطق حفاظت‌شده نسل بسیاری از گونه‌ها در خطر انقراض قرار گیرد (Gholamhosseini et al., 2004).

بر اساس مطالعات اتحادیه بین‌المللی حفاظت از طبیعت و منابع طبیعی (IUCN, 2008) در سال ۱۶۰۰ میلادی، ۴۲۲۶ گونه پستاندار، ۸۶۸۴ گونه پرنده و ۴۲۲۶ خزنده در کل جهان وجود داشت، که از آن زمان تاکنون، تعداد زیادی پرنده و پستاندار منقرض شده و همچنین تعداد زیادی پرنده، پستاندار و خزنده در معرض انقراض قرار گرفته‌اند. کشور ایران با توجه به تنوع زیستگاه تعداد زیادی پرنده، پستاندار و خزنده را در خود جای داده است، که به دلایل مختلف، جمعیت اکثر گونه‌ها در حال کاهش می‌باشد. مهمترین عوامل کاهش جمعیت حیات وحش کشور، تخریب زیستگاه، شکار غیر مجاز، تلفات جاده‌ای و نیز بیماری‌های واگیر می‌باشد. در این مقاله، تلفات ثبت شده و مستند چند سال اخیر پستانداران درشت جثه شامل جفت سمان حلال گوشت و گوشت‌خوارانی مانند پلنگ، یوز و خرس و دلایل این تلفات، مورد بررسی قرار می‌گیرد.